

Kosáry Domokos: Magyarország története. Nemzetnevelők Könyvtára I. Nemzetismeret. 4. Az Országos Közoktatási Tanács kiadása, Budapest, 1943.

A századforduló óta nagy fejlődésnek indult történetírásunk új meglátásokkal gazdagította multunk ismeretét. Régibb történetírásunk ugyanis inkább a puszta tények (pozitívumok) megállapítására törekedett csupán (pozitivistá történetírás), míg a tények közti belső összefüggések feltárását, megismertetését mellőzte. Az új történetírás a korábban csaknem kizárólagos politikai és életrajzi szemlélet mellett szellemtörténeti, gazdasági- és társadalomtörténeti szempontból is feltárja multunkat s próbálja azokat két nagy, örök forrásra visszautalni: a magyar népre — amelyből él és megújhódik minden — mint ősi, állandóan ható termőtalajra visszavezetni, és az európai történésekre, amelyek hasonlóan folyvást és döntően formálták történelmünket.

Ez az új és korszerű történetiszemlélet nem elégedhetett meg többé a millennium korában készült, Szilágyi Sándor által szerkesztett, tizkötetes Magyar Nemzet Történeté-vel. Az új szükséglet kielégítése céljából írták meg Hóman Bálint és Szekfű Gyula nagy művüket, a *Magyar Történet*-et. Azóta megjelent az új nagy Magyar Művelődéstörténet is, amely méltó kiegészítője előbbi műnek a magyar mult teljes és hű megismeréséhez.

Rövidebb összefoglalások is jelentek meg (Szekfű Gyula: A magyar állam életrajza; Eckhardt Ferenc: Magyarország története). Ha az Országos Közoktatási Tanács most mégis külön mű kiadására szánta el magát, annak oka az volt, hogy olyan összefoglaló művet adjon a nemzetnevelők kezébe, amely fenti új szempontok alapján vetítse elénk multunkat, amely egyben szerves része az európai népek közössége történetének is. Fenti mű nem akarja tehát fölöslegessé tenni említett nagy műveinket, célja az, hogy az új megvilágításba került magyar multat beágyazza az európai népek környezetébe s így érzékeltesse népünk, nemzetünk történetét, mint amely ennek nélkülözhetetlen része, s amelynek multját nagyrészen a közösség becsületes szolgálata formálta olyanná, amilyen.

Ez a szerencsés elgondolás adott alkalmat fenti mű megjelenésére. Kosáry mindenben megfelelt e nagy feladatnak. Segítségére volt ebben a szerzőnek hasonló tárgyú, angol nyelven megjelent érdemes munkája (A History of Hungary, New-York, 1941.)

Nem lehet célunk e helyen Kosáry kiváló munkája gazdag anyagának felsorolása, eredeti meglátásainak értékelése, a művén végigvonuló mértéktartó arány dicsérete, amely mai életünk és állapotaink ismertetését tekinti főcéljának, csak azt állapítjuk meg összefoglaló véleményként: nagy szolgálatot tett az O. K. T. e mű közreadásával a magyar nemzetnevelőknek. Jobb összefoglaló, a ma-

gyarságot, mint e földrész egyik részének birtokosát bemutató munkát nem adhatott a magyar jövőt formáló nevelők kezébe.

Vicsay Lajos.

Markó Árpád: Magyarország hadiörténete. (Az Orsz. Közoktatási Tanács kiadása. Nemzetnevelők Könyvtára III. 6. sz. Budapest, 1943. 228. old. 6 térképvázlat.)

A részletes utasítások a történettanítás számára kötelezően előírják, hogy a nevelők hatékonyan mutassanak rá egyik legfontosabb nemzetfenntartó erőnkre: a magyar katonai erényekre. Különös fontosságot kap ez a követelmény a honvédelmi ismeretek tanítása továbbá a leventeoktatás terén. Ez a belátás vezette az O. K. Tanácsot, amikor kiadványsorozatában a magyar hadtörténeti tudnivalókat önálló kötetben összefoglalólag nyújtja a nemzetnevelőknek: tanítóknak, tanároknak és előadóknak.

Markó Árpád alapos, jól átgondolt és könnyen olvasható munkája tulajdonképpen kettős feladatot igyekszik megoldani. Ismerteti a magyar *hadügy fejlődését* (hadtörténet) s ezek során bemutatja az egyes nagyobb csaták, *hadjáratok lefolyását* hadászati, *taktikai* szempontból.

I. Hadügyünk *fejlődését* négy nagyobb fejezetben tárgyalja. 1. *Nemzeti hadseregünk* volt a honfoglalás idejétől a mohácsi vérszig. Ettől kezdve már csak az erdélyi fejedelmeknek volt magyar vezetés alatt álló önálló hadseregük. Erről a nemzeti hadseregről az első feljegyzéseket Bölcös Leó Taktikájában, majd az egyes nyugati krónikákban találjuk. A honfoglalás és kalandozások korabeli magyar sereg kizárólag könnyű felszerelésű lovascapat volt. Lényeges fejlődési fokokat a magyar hadügy szt. István, szt. László, Kálmán, Károly, Róbert, Zsigmond és Mátyás korában mutat. — 2. *A Habsburg birodalom magyar katonasága* már szerves része volt az összbirodalmi védőrendszernek. Magyar ezredeket, magyar főtiszteket azonban ebben a korszakban is találunk. Az 1526—1918-ig terjedő időkből a magyar katonák két fontos arcvonalon vittek fontos szerepet. Kelet felől a török ellen védték hazájukat s így biztosították a Habsburg birodalom életét, sőt a keresztény Európa zavartalan fejlődését. Nyugat felé pedig a Habsburg-ház hadjárataiban vettek részt (porosz, spanyol örökösödési és napóleoni háborúk). — 3. Külön fejezetben tárgyalja Markó *szabadságharcainkat* a nemzeti függetlenségért. II. Rákóczi Ferenc felkelését 50, az 1848/49-i szabadságharcot pedig 24 oldalon elemzi. — 4. Ezeknek a történeti fejlődésrajzoknak kiegészítése az a fejezet, melyben szerző a magyar katonák külföldi hadseregekben való szereplését, továbbá az 1914—18-i világháború magyar katonai vállalatait mutatja be.

II. A magyar hadügy fejlődésével párhuzamosan halad a magyar *harcmodor* és *harcászati eljárás* (taktika) ismertetése. A leg-